

Sammendrag av høringsuttalelser med Fylkesmannen i Nordland sin tilrådning for opprettelse av Ursvatnet naturreservat i Nordland fylke

Tilrådning

Fylkesmannen i Nordland legger med dette fram forslag om vern av Ursvatnet naturreservat i Brønnøy kommune. Området er 7066 daa.

Hjemmelsgrunnlag

Området foreslås vernet som naturreservat med hjemmel i naturmangfoldloven § 37.

Som naturreservat kan vernes områder som:

- a) inneholder truet, sjelden eller sårbar natur,
- b) representerer en bestemt naturtype,
- c) på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold,
- d) utgjør en spesiell geologisk forekomst eller
- e) har særskilt naturvitenskapelig verdi

Vern av det foreslåtte området bidrar til å oppfylle mål i St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*, der Stortinget sluttet seg til Regjeringens innstilling om en kraftig opptrapping av skogvernet i Norge. I St.meld. nr. 14 (2015-2016) *Natur for livet* sier Regjeringen at den vil videreføre det langsiktige arbeidet med skogvern og øke det frivillige skogvernet.

Vurdering etter naturmangfoldlovens kapittel II

Etter § 8 i naturmangfoldloven skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet, så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arter bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Beslutninger skal også bygge på erfaringsbasert kunnskap.

HVOR ER KUNNSKAPEN HENTET FRA

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i området vurderes som godt. Det ble kartlagt i 2017 og endelig rapport forelå i mai 2018. I tillegg ligger eldre informasjon i naturbase fra 90-tallet.

VERNEVERDIENE

Området ligger på østsiden av Ursfjorden, nord for Hardangsfjellet i Brønnøy kommune, Nordland fylke. Det avgrenses av Ursvatnet, Gårdstjønna og vestre delen av Djupgrunnvatnet i nord, Rognvardselva i øst, Hardangsfjellet i sør og Grønlifjellet i sørvest.

Topografien er nokså variert og omfatter flere fjelltopper, åser, berghamre, noen få kløfter, samt store og små ller med ulike helningsgrader og eksposisjon. Området ligger mellom ca. 48 og 787 m.o.h.

Berggrunnen består mest av glimmergneiser og glimmerskifer, og noe grønnstein, amfibolitt, hornblendeskifer og hornblendegneis nord for Grønlifjellet i sørvest. I nordøst, nordvest og lokalt i sentrale deler er det karstformasjoner i kalkspatmarmor, inkludert flere grotter. Det er mye bart fjell, men i vest er det områder med tynt humus- eller torvdekke, og i øst er det noe forvitningsmateriale.

De skogkledte delene av området hører til mellomboreal (ca. 30 %) og nordboreal vegetasjonssone (ca. 30 %), og ligger i klart oseanisk seksjon (O2). Skogsområdene veksler mellom furudominerte partier og granskog med innslag av boreale løvtrær. Det er mest granskog i øst, vest og sentrale deler, samt i flere mindre kløfter i fjell-liene. For det meste er det snakk om blåbærskog og svak lågurtskog, men det er også partier med en del med høystaudekog.

Dominerende treslag er furu og gran, men det er også en del boreale løvtrær som bjørk, rogn, osp, selje og sparsomt med hegg, samt svært lokalt varmekjære arter som alm (VU) og hassel. Enkelte steder ble det plantet gran for 50-60 år siden, men da av stedegne sorter. Ved det nedlagte gårdsbruket i Svartdalen, sør for Ursvatnet, ble det gjort funn av popler og prakthjelm. Dette er fremmede arter.

Det ble avgrenset 13 kjerneområder, som fordeler seg på kalkbarskog (1), rik barskog (3), på gammel granskog (1), regnskog (1), bekkekløft (1), gammel boreal lauvskog (1), rik edellauvskog (1), åpen kalkmark (1), rikmyr (1), kilde (1) og grotte (1). I enkelte tilfeller er det snakk om overlappende typer. Verdien til kjerneområdene fordeler seg på sju lokalt viktige (C), fem viktige (B) og ett svært viktig (A). Til sammen dekker disse ca 5 % av totalarealet.

Det er påvist enkelte rødlistearter (gullprikklav (VU), gubbeskjegg (NT), huldrelav (NT), skorpefyllav (NT), svartsoneskjute (NT) og elvemusling (VU)). Vassdraget som utgjør grensa er også en viktig rasteplass for sangsvaner på trekk. Karplantefloraen er ganske artsrik og inkluderer en del kalkkrevende arter, noen varmekjære arter og en del lav i lungenever-samfunnet. I området forekommer to rødlistede naturtyper (Lindgaard & Henriksen 2011): boreal gran-regnskog (EN) og høystaudegranskog (NT).

Området skårer nokså lavt på gammelskog og har ikke spesielt god treslagsfordeling. Det skårer bedre på urørthet/ påvirkning, vegetasjonsvariasjon, rikhet, arter og størrelse. På topografisk variasjon og arrondering skårer det høyt. Området vurderes som regionalt verdifullt (**).

Med grunnlag i mangelanalyser for skogvernet (Framstad m.fl. 2016), så dekker foreslått forvaltningsområde i første rekke opp mangler knyttet til kalkrik granskog, i mindre grad også knyttet til kalkrik bjørkeskog og boreale regnskoger, samt "arter av særlig stor

forvaltningsinteresse". Den totale graden av mangeloppfyllelse i skogvern vurderes som lav til middels.

Se http://lager.biofokus.no/omraadebeskrivelser/Frivilligvern2017_Ursvatnet.pdf for detaljert beskrivelse av området og naturtypelokalitetene.

EFFEKTEN AV VERNET

Etter § 8 i naturmangfoldloven skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Dokumentasjonen av verneverdier og området som helhet vurderes som godt.

Foreslåtte verneforskrifter fastsetter restriksjoner for bruk som vil kunne få negative konsekvenser for verneverdier og verneformål. Dette vil gi områdene økt beskyttelse. Samtidig åpner forskriftene for en videreføring av enkelte aktiviteter. Dette er aktiviteter som ut fra dagens kunnskap vil ha liten eller ingen innvirkning på verneverdiene. Det er viktig at vernet ikke blir strengere enn det som er nødvendig for å ta vare på disse verneverdiene. Fylkesmannen mener de foreslåtte naturreservatene vil bidra på en positiv måte for å oppfylle forvaltningsmålene for naturtyper og økosystemer og arter, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Fylkesmannen vurderer å ha god kunnskap om de berørte artenes bestandssituasjon, naturtypenes utbredelse og områdenes økologiske tilstand, samt virkningene av verneforslaget på naturmangfoldet. Kravet om kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8 er oppfylt. Fylkesmannen anser risikoen for utilsiktede negative virkninger på naturmangfoldet ved et vernevedtak som liten. § 9 i naturmangfoldloven kommer derfor ikke til anvendelse.

Fylkesmannen mener et eventuelt vern vil redusere den samlede belastningen på økosystemene verneforslagene representerer. På denne måten vil vernetiltaket ha en positiv virkning på økosystemene, jf. § 10 i naturmangfoldloven. Siden et eventuelt vern etter Fylkesmannen sin vurdering ikke vil skade naturmangfoldet, kommer naturmangfoldloven § 11 ikke til anvendelse. Fylkesmannen kan på samme måte heller ikke se at naturmangfoldloven § 12 har relevans i sammenheng med vernetiltaket.

VURDERING AV NATURMANGFOLDLOVENS §§ 9-12

Vi vurderer at eksisterende kunnskapsgrunnlag er tilstrekkelig når det gjelder status og utvikling for naturmangfoldet og virkninger av vernet på det samme mangfoldet. Føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 får dermed liten betydning i denne saken. Prinsippet i naturmangfoldloven § 10 er vurdert og tillagt stor vekt. Det innebærer at en påvirkning av landskap, geologi, økosystem, naturtyper og arter skal vurderes ut fra den samlede belastningen som naturmangfoldet er eller vil bli utsatt for. Det gjelder både tidligere påvirkninger og framtidige. Vernet vil styrke beskyttelsen av naturmangfoldet.

Når det gjelder de konkrete sakene som behandles etter verneforskriften, vil naturmangfoldlovens § 10 bli vurdert i hvert enkelt tilfelle. Prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver får ikke særlig betydning i denne saken. Dette fordi vernet legger vesentlige begrensninger på hvilke tiltak som kan gjøres i området, og at de godkjente tiltakene ikke vil ha vesentlig negativ effekt på

landskap, naturtyper, arter eller økosystem. Når det gjelder § 12 (som omhandler miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder) kan blant annet lokaliseringsalternativer være aktuelt å vurdere i forbindelse med dispensasjonssøknader etter verneforskriftene.

Trusler mot verneverdiene

MINERALUTVINNING

Brønnøy kalk ser på Ursvatnet som et aktuelt område for mineralutvinning i fremtiden. Mineralutvinning i disse områdene vil ødelegge verneverdiene.

BARMARKSKJØRING OG FERDSEL

Området brukes først og fremst til reindrift, jakt, fiske, bær- og sopplukking og litt rekreasjon ellers. Økt bruk er en trussel mot enhver verneverdi som er sårbar for slitasje eller forstyrrelser. Konsekvenser av ferdsel og slitasje kan være erosjon, drenering, forstyrrelser og forsøpling.

Reindriftas og beitenæringas bruk av området varierer med årstidene. Det er særlig bruk av barmarkskjøretøyer som kan være utfordrende med tanke på å ivareta verneverdiene. Næringene er avhengig av noe bruk av barmarkskjøretøyer for å opprettholde driften.

FREMMEDE ARTER

Ved det nedlagte gårdsbruket i Svartdalen er finnes det noen popler og en bestand av prakthjelm/storhjelm. Prakthjelm er vurdert i siste fremmedartsliste, og det sies at den ikke har kjente negative økologiske effekter. Dette er imidlertid noe som bør holdes under oppsikt og fjernes om det skulle endre seg registrert.

Poppelen er ikke bestemt til art. Alle poppelartene er på den siste versjonen av fremmedartslista, men de er ulikt vurdert. De fleste har lav risiko, men balsampoppel er vurdert til å ha svært høy risiko. Ved et eventuelt vern må det bestemmes hvilken art det er snakk om og eventuelle tiltak bør settes i verk.

Saksgjennomgang

Saksbehandlingen har fulgt reglene i naturmangfoldloven, forvaltningsloven, utredningsinstruksen og konsultasjonsavtalen mellom Staten v/kommunal- og regionaldepartementet og Sametinget.

Fylkesmannen i Nordland har vært saksbehandler og prosessansvarlig. Før vi meldte oppstart tok vi kontakt med Sametinget og spurte om det var behov for konsultasjon. Vi ble enige med Sametinget om at det ikke var behov for å opprette et arbeidsutvalg, men at alle vanlige formaliteter i vernesaker skulle følges.

Formell oppstart av verneplanarbeidet med kunngjøring av oppstartsmelding for Ursvatnet og tre andre aktuelle områder ble sendt ut 10. mars 2017. Bakgrunnen for arbeidet er tilbud om frivillig vern av skog fra private grunneiere i følgende områder:

Område	Kommune	Total areal (daa)	Gnr/bnr	Verneverdi
Etterseterbekken	Vefsn	479	15/3 og 15/9	***

Utvidelse av Eidsvatnet naturreservat	Bindal	3000/22062	78/1, 84/1 og 102/1	**/**
Ursvatnet	Brønnøy	7066	5/1	**
Oksbåslia	Bindal	3352	88/1	**

Det kom 14 innspill til oppstartsmeldingen, og disse ble gjengitt og kommentert i høringsdokumentet.

Vi har sendt brev, e-post og ringt til Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt for å avklare om det er behov for et møte med Fylkesmannen om disse fire verneområdene. Det har ikke vært svart på disse henvendelsene, og derfor heller ikke gjennomført ytterligere konsultasjon eller møter med reindriften om saken.

De foreslåtte naturreservatene er små og utløser verken hver for seg eller samlet krav om konsekvensutredninger. Det er derfor ikke gjennomført konsekvensutredninger, men konsekvensene for de ulike interessene er beskrevet i prosessen.

Verneforslaget ble sendt på høring 19.07.17. For Etterseterbekken og Oksbåslia, samt utvidelse av Eidsvatnet naturreservat sendte Fylkesmannen tilrådning i mars 2018. Ursvatnet ble utsatt frem til nå da det enda ikke forelå rapport fra de biologiske registreringene og underskrevet avtale om frivillig vern. Innspillene som angår Ursvatnet er oppsummert og kommentert i kommende avsnitt. Det er ikke foreslått endringer i avgrensning og kun mindre justeringer av forslagene til verneforskrifter etter høringen.

Forvaltning, økonomiske og administrative konsekvenser

Om tilrådingen vedtas, vil det kun føre til et nytt reservat. Området ligger tungt tilgjengelig. På den ene siden fører det til at hvert besøk blir ressurskrevende, samtidig som antall årlige besøk vurderes som relativt lite på grunn av lite press. Vi ser ikke at dette utløser behov for økte ressurser til forvaltning av verneområdene.

Statens naturoppsyn er ansvarlig for oppsyn i verneområdene. På Helgeland løses dette delvis gjennom tjenestekjøp hos Statskog Fjelltjenesten og delvis av SNO selv. Det er imidlertid store avstander og mange områder, og det er et generelt behov for midler til styrket oppsynsinnsetning.

De økonomiske og administrative konsekvensene er i utgangspunktet små. Oppsynsbehovet i dette området anslår vi til 1-3 dagssverk, noe vi anslår til kr 30 000,- eller mindre. For Nordland som helhet (uavhengig av dette vernet) er det behov for minst ei stilling for å dekke opp manglende oppsyn. Med utstyr, arbeidstid osv vil det koste rundt en million kroner.

Høring av verneforslaget

Utvidelsesforslaget ble sendt på lokal og sentral høring i perioden 19.07.17 til 01.11.17. Følgende mottok høringen lokalt og regionalt: FNF-Nordland, Nordland Reiseliv AS, NVE Region Midt-Norge, Vefsn kommune, Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt v/ Torstein Appfjell (Østra siida), Kjell Gustav Øverås, Monica Fjellseth, Nordland Zoologiske Forening, Nordland Bonde- og småbrukarlag v/ Marielle Vink de Roos, Nordland Bondelag, Frithjof Møinichen Plahte, Brønnøy kommune, Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt v/ Per Anders Kappfjell (Vestre

siida), Turistforeningene i Nordland c/o Bodø og omegns turistforening, Bindal kommune, Sverre Stokka, Karin Solfrid Stokka, Nordland Ornitologiske Forening v/ Atle Ivar Olsen, Naturvernforbundet i Nordland, Sør-Hålogaland HV Distrikt HV-14, Statens vegvesen region Nord, Mattilsynet Nordland, Vesterfjell sankelag v/Stig Vikdal, NJFF Nordland, Nordland fylkeskommune, Bindal beitelag v/ Eli Horsberg,

På sentralt nivå mottok følgende høringen:

NHO Reiseliv, Kommunenes sentralforbund, Fakultetet for naturvitenskap og teknologi-NTNU, Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, Norges Orienteringsforbund, Språkrådet, Norskog, Norsk Sau og Geit, Norsk Ornitologisk Forening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Biologisk institutt - Universitetet i Oslo, Statens Kartverk, Norges Miljøvernforbund, Norges Geologiske Undersøkelser, Universitetet for miljø- og biovitenskap, Sametinget, NTNU – Vitenskapsmuseet, Luftfartstilsynet, Forsvarsbygg, Sametinget - Miljø- og kulturvernadv, Norges Luftsportforbund, SABIMA, Norsk institutt for bioøkonomi, Norsk institutt for naturforskning, Norges Bondelag, Natur og Ungdom, Friluftsrådernes Landsforbund, Universitetet i Tromsø, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norges Skogeierforbund, Universitetets naturhistoriske museer og botanisk hage, Statskog SF, Landbruksdirektoratet, Norsk Orkideforening, Norsk Industri, Norsk Botanisk Forening, Norsk Bergindustri, Norske Reindriftsamers landsforbund, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, AVINOR AS, Norges handikapforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Riksantikvaren, Norske Samers Riksforbund (NSR), Norsk Biologforening, Norges vassdrags- og energidirektorat, Den Norske Turistforening, Norges Naturvernforbund, Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité, WWF – Norge, Statnett SF, Statkraft SF, Norsk Zoologisk Forening og Norsk Organisasjon for Terrengsykling.

Det kom totalt inn 14 høringsuttalelser som omhandlet eller var relevant for Ursvatnet. Alle uttalelser er oppsummert og vurdert.

Merknader til saksgang og prosess

Landsorganisasjonen i Norge mener Fylkesmannen må opprette en god dialog med berørt kommune og de selskapene som blir berørt av et eventuelt vern. **Nordland fylkesting og Forbundet for arbeidsfolk** mener at Fylkesmannen må opprette en tett dialog med Brønnøy Kalk i den videre prosessen med verneforslaget slik at man finner løsninger som innebærer at fremtidig utnyttelse av mineralressursene i det angitte området blir mulig.

Fylkesmannens kommentar

Fylkesmannen er enig i at det er viktig med god dialog med berørte kommuner og aktuelle næringsinteresser for å få tilpasset verneforslaget til lokale forhold. Forslag til vern av det forslåtte naturreservatet er sendt ut til mange høringsparter, deriblant de aktuelle kommunene og næringsinteresser i området.

Saksbehandlingen har fulgt de prosesskrav som gjelder i denne typen saker. Det er gjennomført tre møter med Brønnøy Kalk: et under høringsperioden og to i etterkant. Saken er derfor opplyst så godt som det lar seg gjøre på nåværende tidspunkt. Dette er nærmere omtalt under «Merknader til verneforslaget».

Sametinget peker på at lokal og sentral høring skal gjennomføres som to adskilte prosesser så lenge ikke annet er avtalt. De ba derfor om å få oppsummert og tilsendt høringsuttalelsene som berører samiske interesser, samt annen dokumentasjon på prosesser og kontakt Fylkesmannen har hatt med samiske interesser før de kommer med endelig uttalelse. Etter å ha fått oversendt dette, sier Sametinget at de ikke har merknader til verneforslaget, og at de ikke krever konsultasjon i saken. Denne uttalelsen er gitt under forutsetning om at det ikke blir gjort endringer i forskriftene.

WWF påpeker at for WWFs del er det fint om høringsvarsel kun sendes med lenke til dokumentene på nett.

Fylkesmannens kommentar

Sentral høring ble sendt ut elektronisk, og vil også bli det i fremtiden. For sentral høring vil vi sende ut lenke til nyhetssaker fremfor dokumentene i fremtiden.

Statens Kartverk forutsetter at kartet over verneområdene blir laget og presenteres i samsvar med Miljødirektoratets produktspesifikasjon raskest mulig. De peker også på at vernemyndigheten skal sende inn navn på reservatene til Sentralt stedsnavnsregister (SSR) ved Kartverket.

Fylkesmannens kommentar

Navn og grenser vil sendes til Miljødirektoratet og Statens kartverk når vernet eventuelt er vedtatt. Kartfiler vil bli laget etter gjeldende sosistandard.

Merknader til verneforslaget

GENERELT

Statens vegvesen og Sør-Hålogaland Heimevernsdistrikt 14 har ingen merknader til planforslaget.

WWF og NOF Nordland stiller seg positive til vern av området. **NOF Nordland** påpeker at området har betydelige naturverdier, også for fuglelivet, og dette vernet er et fint bidrag for å nå det nasjonale målet om vern av 10% skog. **WWF** mener at Ursvatnet utpeker seg, da det her finnes både urskognær skog, elementer av boreal regnskog og kalkskog. Alle disse er mangler i skogvernet og det er derfor viktig at Fylkesmannen ikke tar hensyn til bergindustriens innsigelser på frivillig vern av dette arealet. De mener de viktige verneverdiene må bevares for ettertiden. **Brønnøy kommune** stiller seg positiv til at Fylkesmannen i Nordland søker å nå nasjonale ambisjoner om økt skogvern gjennom ordningen om frivillig vern.

Bindal kommune, Landsorganisasjonen i Norge og Nordland fylkesting mener at etablering av nye verneområder ikke må være til hinder for næringsvirksomhet i det foreslåtte området. **Bindal kommune** peker på at det foreslåtte naturreservatet ligger i et område som er svært kostnadskrevenende å drive hogst i, og mener samtidig at det i større grad må vektlegges å utrede vern av skog som ikke er økonomisk drivverdig og der vern ikke kommer i konflikt med næringsinteresser.

Fylkesmannens kommentar

Vern av skog er en prioritert oppgave fra Regjeringen, og arbeidet skjer enten gjennom vern av skog på statsgrunn eller frivillig vern av skog på privat grunn. I det siste tilfellet vil

områdene avhenge av hvor det kommer tilbud fra grunneierne. Ofte vil områdene som er interessante ut fra et vernesynspunkt være sammenfallende med drivverdig skog og andre næringsinteresser på grunn av kalkrik berggrunn, med god bonitet etc.

PLANSTATUS

Bindal kommune påpeker at ved kommuneplanens arealdel revideres er det kommet innspill med ønsker om å avsette arealer til råstoffutvinning i området der Ursvatnet naturreservat er foreslått.

Fylkesmannens kommentar

Områdene som er mest aktuelle for mineralutvinning ligger i Bindal kommune og berører ikke verneforslaget. Oppdatering av arealplanen gjøres derfor uavhengig av denne prosessen. Det foreslåtte naturreservatet ligger i Brønnøy kommune, og i kommuneplanens arealdel har området status LNFR. Det ligger ikke inne hensynssoner eller arealer til råstoffutvinning her eller infrastruktur knyttet til mineralutvinning her.

MINERALUTVINNING

Direktoratet for mineralforvaltning mener konflikten mellom vern og kalkutvinning må avklares gjennom den pågående verneplanprosessen.

Nordland fylkesting, Brønnøy kommune og Direktoratet for mineralforvaltning er kritisk til et vern av Ursvatnet i Brønnøy kommune slik det foreligger, og er opptatt av at vernet ikke skal være til hinder for utnyttelse av mineralforekomstene i Vassbygda. **Brønnøy kommune** anmoder Fylkesmannen om å ta hensyn til de ulike interessene i området på en helhetlig og balansert måte. **Direktoratet for mineralforvaltning** påpeker at det er lagt ned betydelige ressurser for å finne de mest drivverdige forekomstområdene som sikrer drift ut over de reserver som drives ut ved Akselberg i dag. Prøveboringer sannsynliggjør at forekomsten i Vassbygda har tilsvarende mektighet og kvalitet som på Akselberg, og utnyttelse av denne ressursen er realistisk i overskuelig fremtid.

Landsorganisasjonen i Norge og Direktoratet for mineralforvaltning påpeker at mineralnæringen trenger langsiktige og forutsigbare rammebetingelser for å sikre en bærekraftig forvaltning. De mener at det er sannsynlig at karbonatforekomstene strekker seg inn i det foreslåtte verneområdet ved Ursvatnet, og at det må være mulig å utnytte disse. De peker sammen med **Forbundet for arbeidsfolk** den samfunnsmessige viktigheten av Brønnøy Kalk både økonomisk og i form av arbeidsplasser.

Fylkesmannens kommentar

Både vern av skog og utvinning av mineraler er en prioritert oppgave fra Regjeringen. I dette området er det en konflikt mellom disse to interessene som primært knytter seg til uttransport, men også eventuell drift om det skulle finnes ressurser av interessant størrelse og kvalitet.

Kalk er et mineral som tilhører grunneier. Kartlegging og utvinning avhenger derfor i utgangspunktet av grunneiers tillatelse eller eventuelt ekspropriasjon. Brønnøy kalk har både forut for og under verneplanprosessen hatt dialog med grunneier for å få tillatelse til å gjøre prøveboringer. Dette har ikke ført fram, og grunneier har i stedet underskrevet en avtale om frivillig vern av eiendommen.

MERKNADER TIL VERNEFORSKRIFT OG AVGRENsing

Norsk Ornitologisk Forening er prinsipielt imot jakt i vernede områder og anbefaler at verneforskriftene for disse områdene ikke åpner for jakt. De peker på at selv om jakt ble forbudt i alle dagens vernede skogsområder, ville fortsatt 96 % av skogsarealet i Norge vært potensielt tilgjengelig som jaktterreng. De begrunner motstanden med at:

- Reservatene vil fungere som produksjonsområder som forsyner omgivelsene med fugl
- Naturrestatene vil bli mest mulig intakte og uforstyrrede, som er viktig for forskning og undervisning
- Løse hunder som forstyrrer vilt oppfattes ikke som forenelig med vern. Mange reagerer sterkt på at dyr og fugler jaktes på i naturrestat.
- Blyhagl kan forårsake blyforgiftning
- Hare og rype er jaktbare til tross for at de er rødlistede, og burde ha et sterkere vern innenfor et naturrestat

Fylkesmannens kommentar

Forslag til verneforskrifter følger forskriftsmalen for naturrestat. Norsk praksis i skogvernområder åpner for jakt etter villloven.

Bindal kommune og Direktoratet for mineralforvaltning mener at vernebestemmelsene i Ursvatnet naturrestat må utformes slik at vernet ikke hindrer framtidig utnyttning av kalkressursene ved Mølsvatnet eller veiframføring til dette området. Det pekes på at verneforslaget vil blokkere muligheten for utskipning ved Remman eller Storegraven. De mener Ursvatnet må tas ut av verneplanen hvis ikke dette lar seg løse. Også **Brønnøy kommune, Forbundet for arbeidsfolk og Norsk Industri** er opptatt av å sikre muligheten for uttransport av uttakene fra Vassbygda.

Norsk Industri ber Fylkesmannen i Nordland ta hensyn til mineralinteressene i området Ursvatnet og justere verneområdet tilsvarende. **Direktoratet for mineralforvaltning** foreslår at et alternativ kan være å strekke en tunnel under området som foreslås å vernes. Dersom dette hadde vært et fornuftig kompromiss, må det også være åpning for å etablere tunnelpåhugg akkurat innenfor nordvestlig ende av foreslått verneområde (Kustiflåget). Majoriteten av arealet vil da stå urørt, men verneforskriften da må endres til å tillate et slikt tiltak.

Brønnøy kalk driver med utvinning av kalkstein i dagbrudd i Hommelstø, omtrent 10 km nord for det foreslåtte naturrestatet. **Brønnøy kalk** har i tre møter og et skriftlig innspill presentert sine ønsker. De ønsker primært at området ikke vernes, sekundært at avgrensing og verneforskrift tilpasses deres ønsker.

Pr. i dag har de ressurser i dagens utvinningsområde for 20 til 25 års videre drift, og har begynt å se på nye lokaliteter. Så langt er det gjort en del undersøkelser i Vassbygda i Bindal, der lokalitetene Stormarka, Fiskbekken og Mølsvatnet utpeker seg som spesielt interessante. Disse vil undersøkes nærmere før en beslutter om det er drivverdig. Stormarka og Fiskbekken ligger sørøst for det foreslåtte naturrestatet. Også Mølsvatnet ligger utenfor, men det er ikke usannsynlig at den også strekker seg inn i utredningsområdet.

Brønnøy kalk har et ønske om å gjøre prøveboringer i det foreslåtte naturrestatet for å avdekke om det er interessante forekomster her. Brønnøy kalk har pr. i dag ikke fått tillatelse til dette, men har søkt Direktoratet for mineralforvaltning om lov til å ekspropriere

undersøkelsesrett. Foruten ønsket om å undersøke kalkressursene ønsker Brønnøy kalk også muligheten for å krysse, med vei gjennom eller tunell under, det foreslåtte naturreservatet for å komme til et framtidig utskipningsanlegg.

Ut i fra dagens kunnskap er den største konflikten mellom vern av Ursvatnet og eventuelt kalkuttak knyttet til muligheten for uttransport. Brønnøy kalk har sett på og beregnet kostnadene for tre alternative traseer, vist i kart under. Alternativ 1 unngår området som vurderes for vern helt. Alternativ 2 er vei i dagen gjennom den nordøstre delen av det foreslåtte naturreservatet, mens alternativ 3 er tunnel under det meste av det foreslåtte naturreservatet. Fra Kustiflåget i nordvest går alternativet videre som vei i dagen.

Alle disse alternativene baserer seg på utskipning fra Storegraven. Alternativ 2, vei gjennom det foreslåtte naturreservatet, virker pr. i dag å være det økonomisk mest lønnsomme alternativet for Brønnøy kalk. Alternativ 1 vil trolig få en total kostnad som er mellom 300 og 350 millioner kroner dyrere, og total kostnadene for alternativ 3 vil trolig være mellom 400 og 500 millioner kroner høyere. Alternativ 3 kan imidlertid komme bedre ut om det samtidig kan utvinnes kalk fra underjordisk drift.

I tillegg er det regnet på to alternativer med utskipning fra dagens anlegg i Remman, men disse er såpass mye mer kostbare at de ikke fremstår som reelle alternativer.

Figur 1: Kart over de ulike vegtraseene og naturtypelokalitetene.

For å sikre sine interesser, ber Brønnøy kalk om at følgende endringer gjøres i verneforskrift eller avgrensing:

- Det åpnes for prøveboring i verneforskriften.
- Det åpnes for vei og tunnelinnslag ved Kustiflåget, samt luftesjakter og nødvendig tiltak knyttet til en eventuell tunnel eller underjordisk drift.
- Det åpnes for vei eller grensa justeres i nordvest, mellom Ursvatnet og Djupgrunnvatnet.

Fylkesmannens kommentar

Brønnøy kalk er veldig tidlig i prosessen med å finne områder som skal erstatte dagens brudd i Akselberg, men de tre områdene i Vassbygda utpeker seg pr. i dag som mest aktuelle å gå videre med. Prøveboringer vil kunne gi indikasjoner på om det er aktuelt å gå videre med mer omfattende undersøkelser i disse områdene.

Det finnes flere eksempler på verneområder der det er åpning for å gi tillatelser til prøveboring og luftesjakter. Vi mener dette også kan la seg gjennomføre her uten at det går ut over verneverdiene i vesentlig grad. Fylkesmannen tilrår derfor at det i forskriften åpnes for at det kan søkes om å foreta prøveboringer og etablere luftesjakter i forbindelse underjordisk drift. Disse tiltakene krever i tillegg tillatelser fra grunneier.

Brønnøy kalk og Direktoratet for mineralforvaltning foreslår konkrete endringer i forskrift og avgrensning. Tunnel under det foreslåtte verneområdet med utgang ved Kustiflåget fremstår som skånsomt for verneverdiene i det meste av området. Ved Kustiflåget er det imidlertid registrert en naturtypelokalitet med høyeste verdi (A). Inngrep i denne vil være uheldig og bør unngås. Vi mener derfor tunnelinnslag må plasseres utenfor det foreslåtte naturreservatet om tunnel skulle bli aktuelt. Siden alternativ 1, vei som ikke berører verneforslaget fremstår som et mindre kostbart alternativ antar vi det er det mest realistiske alternativet.

Det er registrert fire naturtypelokaliteter langs det som er beskrevet som veialternativ 2. Dette alternativet er økonomisk det mest gunstig og Brønnøy kalk sier de kan gjøre justeringer på traseen for å unngå naturtypelokalitetene. Vei i dagen gjennom naturreservatet er ikke forenelig med vern og vil påvirke de registrerte miljøverdiene negativt. Et slikt tiltak vil åpne et område som fremstår som urørt og kan ødelegge en del av helheten her gjennom uttørring, eksponering for vind med mer. En eventuell åpning for unntak for veibygging i verneforskriften vil også kunne skape uheldig presedens i andre vernesaker. Ut fra en vurdering av verneverdiene og arronderingsmessige hensyn er det ikke hensiktsmessig å endre de foreslåtte grensene for Ursvatnet naturreservat. Fylkesmannen tilrår ikke å imøtekomme Brønnøy kalks ønsker om å kunne bygge vei etter alternativ 1.

Brønnøy kommune gjør oppmerksom på en feil på verneforslagets side 28. Her forventer kommunen at det skal stå at Ursvatnets verneforskrift med kart oppbevares i Brønnøy kommune, og ikke i Vefsn som det står nå.

Fylkesmannens kommentar

Dette er rettet opp.

NAVN

Språkrådet påpeker at Ursvatnet er eneste godkjente skrivemåte i Sentralt stednavnregister (SSR) for navnet på vannet. Ut fra kartet ser det imidlertid ut til at vannet ligger utenfor det foreslåtte verneområdet. Fylkesmannen bør derfor vurdere om et annet navn vil være mer dekkende for verneområdet.

Fylkesmannens kommentar

Vi tilrår at Ursvatnet brukes som navn. Dette er navnet som brukes på området lokalt, og det er ingen andre mer kjente navn på fjell eller daler innenfor området.

Fylkesmannens tilrådning

Dette er et område med store verdier – både knyttet til mineralutvinning og naturverdier. Brønnøy kalk driver i dag i området ved Velfjorden. De har her ressurser for drift i 20-25 år til, noe som er relativt kort i mineralindustrien. De har begynt å se etter nye områder, og så langt er det tre lokaliteter i Vassbygda som skiller seg ut som de mest aktuelle. Ingen av disse tre områdene berører det foreslåtte naturreservatet med dagens avgrensing. Disse avgrensingene er imidlertid veldig usikre, og det er indikasjoner på at den ene lokaliteten («Mølnvatnet») kan strekke seg inn i det foreslåtte naturreservatet.

Området ble kartlagt i 2017, og det er registrert 15 naturtypelokaliteter her. De har hovedsakelig verdi B og C, men det er også registrert en lokalitet med verdi A (Kustiflåget). Naturtypelokalitetene er jevnt over små. Naturtypene som er registrert her er boreal regnskog, kalkbarskog, høgstaudegranskog, gammel barskog, gammel boreal lauvskog, rik edelløvskog, åpen kalkmark, bekkekløft, grotte, rikmyr, kilde og kalkberg. Det er også registrert flere sårbare og nært truede arter, blant annet gullprikklav (VU), gubbeskjegg (NT), huldrelav (NT) og skorpelav (NT). Av kartlegger vurderes området til å skåre høyt på topografisk variasjon og arrondering, middels på urørthet, gamle bartrær, vegetasjonsvariasjon, rikhet, arter og størrelse. På tema som død-ved-mengde/kontinuitet, gamle løvtrær og treslagsfordeling skårer området lavt, og gamle edelløvtrær og fosserøyksoner mangler helt. Av dagens mangler i skogvernet bidrar dette området med å dekke inn gammel granskog, boreale regnskoger og «arter av særlig forvaltningsinteresse». Graden av mangelloppfyllelse er vurdert som middels.

Området er tilbudt gjennom ordningen med frivillig vern og har fått verdien **, regionalt viktig. Naturverdier tilsier vern av området, og området vil kunne bidra til middels inndekking av mangler i dagens skogvern. Samtidig vil det kunne bidra til å oppfylle Regjeringens ønske om økt satsing på mineralindustri. Det har kommet konkrete innspill på justeringer av grenser og verneforskrift, noe som primært er knyttet til vei eller tunnel gjennom området og installasjoner knyttet til dette, samt gjennomføring av prøveboringer.

Det er et ønske fra Regjeringen om økt aktivitet knyttet til mineralindustrien. Mineraler er ikke fornybare ressurser, og utvinning setter store og varige spor. Uavhengig av vern eller ikke har mineralindustrien et ansvar for å ta hensyn og tilpasse seg spesielle naturverdier og andre interesser. Et naturreservat uten tilpasninger til kalkutvinning i Vassbygda vil mest trolig være fordyrende for Brønnøy kalk, men det finnes alternativer som er mer kostbare. Brønnøy kalks planer er både langt fram i tid og fremdeles lite konkrete, så det er usikkerhet både når det gjelder tillatelser, størrelse på ressursene, teknologi, økonomi og mye annet.

Fylkesmannens oppdrag er å utrede vern innenfor rammene av frivillig vern eller vern på statsgrunn. Vi vurderer at dette området oppfyller alle kriterier som kreves for vern, og tilrår derfor at Ursvatnet naturreservat opprettes. Her er det også et ønske fra grunneierne om at området vernes og også i fremtiden kan benyttes til jakt, fiske, bærplukking, beiting og rekreasjon. Det er imidlertid også andre store samfunnsinteresser som sannsynligvis påvirkes negativt av et eventuelt vern. Vi tar ikke stilling til om hensynet til vern eller et

potensielt kalkbrudd i fremtiden bør veie tyngst. Det bør søkes å finne løsninger som ivaretar begge interessene. Her er imidlertid både naturverdier og næringsinteresser i stor grad knyttet til de samme kalkforekomstene, noe som gjør dette vanskelig. Vi mener disse to interessene i liten grad er forenlige og det bør tas et valg av hvilken interesse som skal prioriteres.

Oversikt over uttaleparter

Følgende har kommet med uttalelser under høringen:

- Bindal kommune
- Brønnøy kommune
- Direktoratet for mineralforvaltning
- Kartverket
- Landsorganisasjonen i Norge
- Norsk ornitologisk forening, avd. Nordland og Rana Zoologiske Forening
- Nordland Fylkeskommune
- Norsk Arbeidsmandsforbund
- Norsk Industri
- Sametinget
- Språkrådet
- Statens vegvesen Region Nord
- Sør Hålogaland heimevernsdistrikt 14
- WWF – Verdens Naturfond

Vedlegg

1. Forslag til verneforskrift
2. Forslag til vernekart
3. Høringsuttalelser
4. Lokalitetsbeskrivelse